

HANJA
JANAGIHARA

Uz paradizi

HANYA
YANAGIHARA

To Paradise

HANJA
JANAGIHARA

Uz paradīzi

No angļu valodas tulkojusi
Ilze Paegle-Mkrtčjana

821.111(73)-31
Ja 470

Hanya Yanagihara
TO PARADISE

Copyright © 2022 by Hanya Yanagihara
All rights reserved.

Front-of-cover painting: Iokepa, Hawaiian Fisher Boy, oil on canvas,
by Hubert Vos, 1898. History and Art Collection / Alamy Stock Photo
Cover design and spine illustrations by Na Kim
Book design by Pei Loi Koary
Endpaper maps by John Burgoyne

Hanja Janagihara
UZ PARADĪZI

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA
Projekta vadītāja *Una Orinska*
Redaktore *Laura Bebre*
Korektore *Zinta Stikute*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*
Maketētāja *Egija Bļinova*
Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-794.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.1 pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Ilze Paegle-Mkrčjana, 2023
© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā,
Apgāds Zvaigzne ABC, 2023
ISBN 978-9934-31-740-8

Danielam Rouzberijam
par viņa nenovērtējamo palīdzību

un

Džaredam Holtam
vienmēr

SATURS

I GRĀMATA

VAŠINGTONA LAUKUMS 13

II GRĀMATA

LIPOVAONAHELE 187

III GRĀMATA

ASTOTĀ ZONA 369

PATEICĪBAS 715

AMERIKA

Amerikas Ūnija

MONTĀNA, AIDAHO, VAIOMINGA, KOLORĀDO, ZIEMEĻDAKOTA,
DIENVIDDAKOTA, NEBRASKA, KANZASA, MINESOTA, AIOVA, MISŪRI,
VIŠKONSINA, ILINOISA, MIČIGANA, INDIĀNA, MĒRILENDA,
ŌHAIO, KENTUKI, RIETUMVIRDŽĪNIJA, NEVADA

RIETUMI
Rietumu Ūnija
KALIFORNĪJA,
VAŠINGTONA,
OREGONA

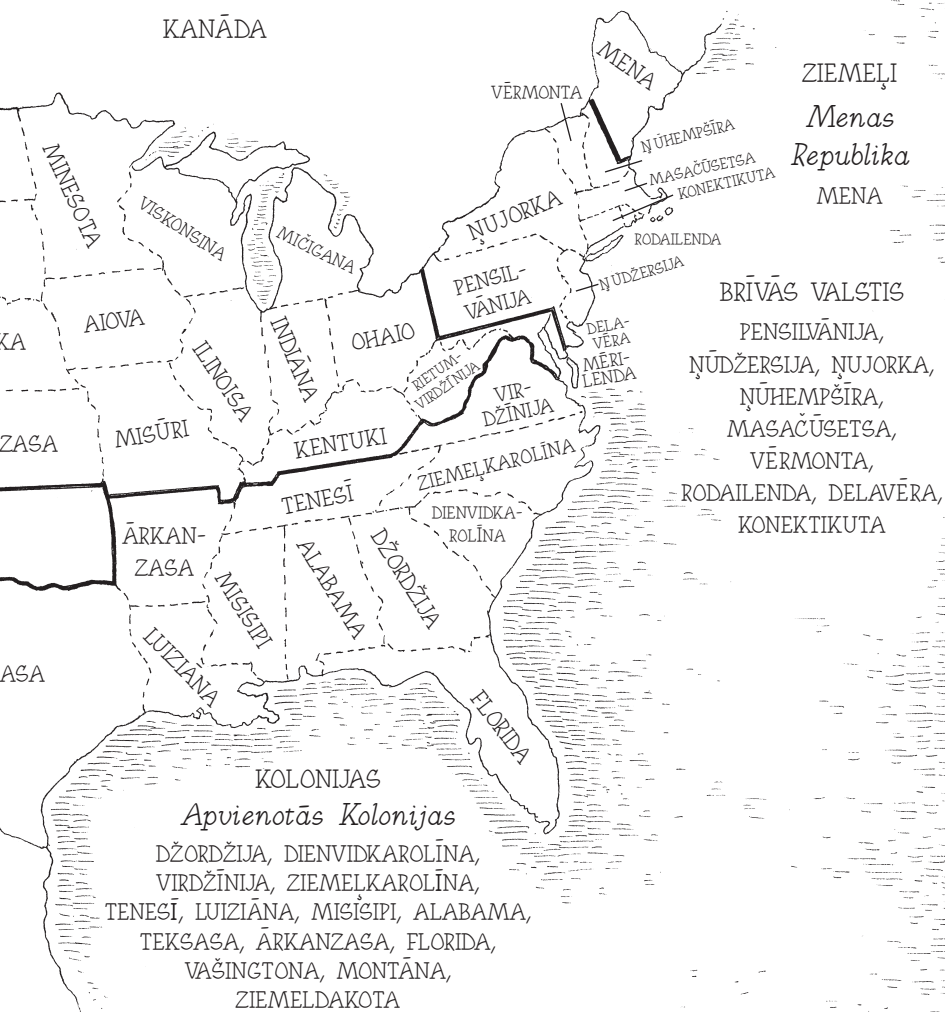
HAVAJU SALAS
Havaju salu karaliste

MEKSIKA

I GRĀMATA

1893

II GRĀMATA
1993

HAVAJU
SALAS

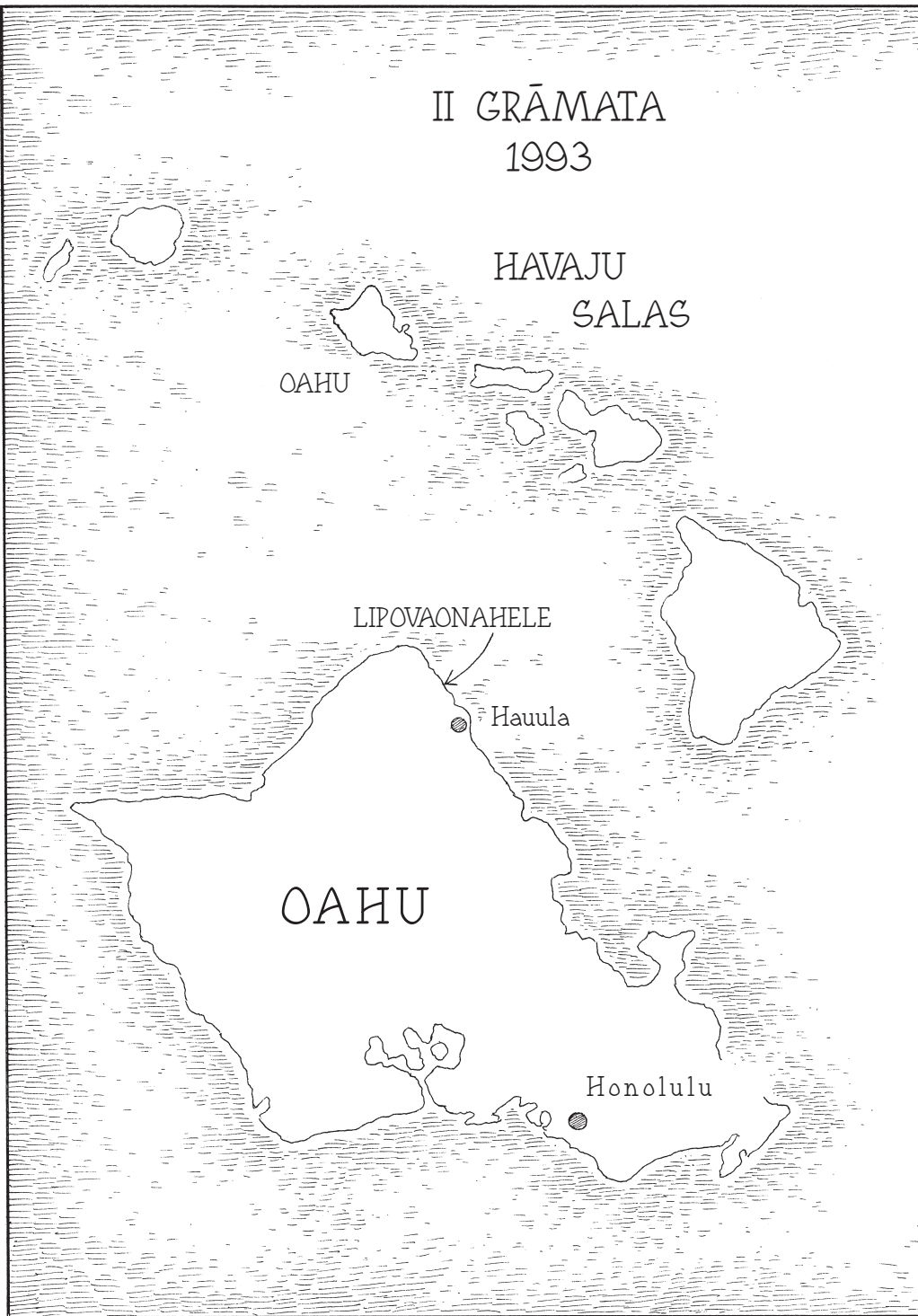
OAHU

LIPOVAONAHELE

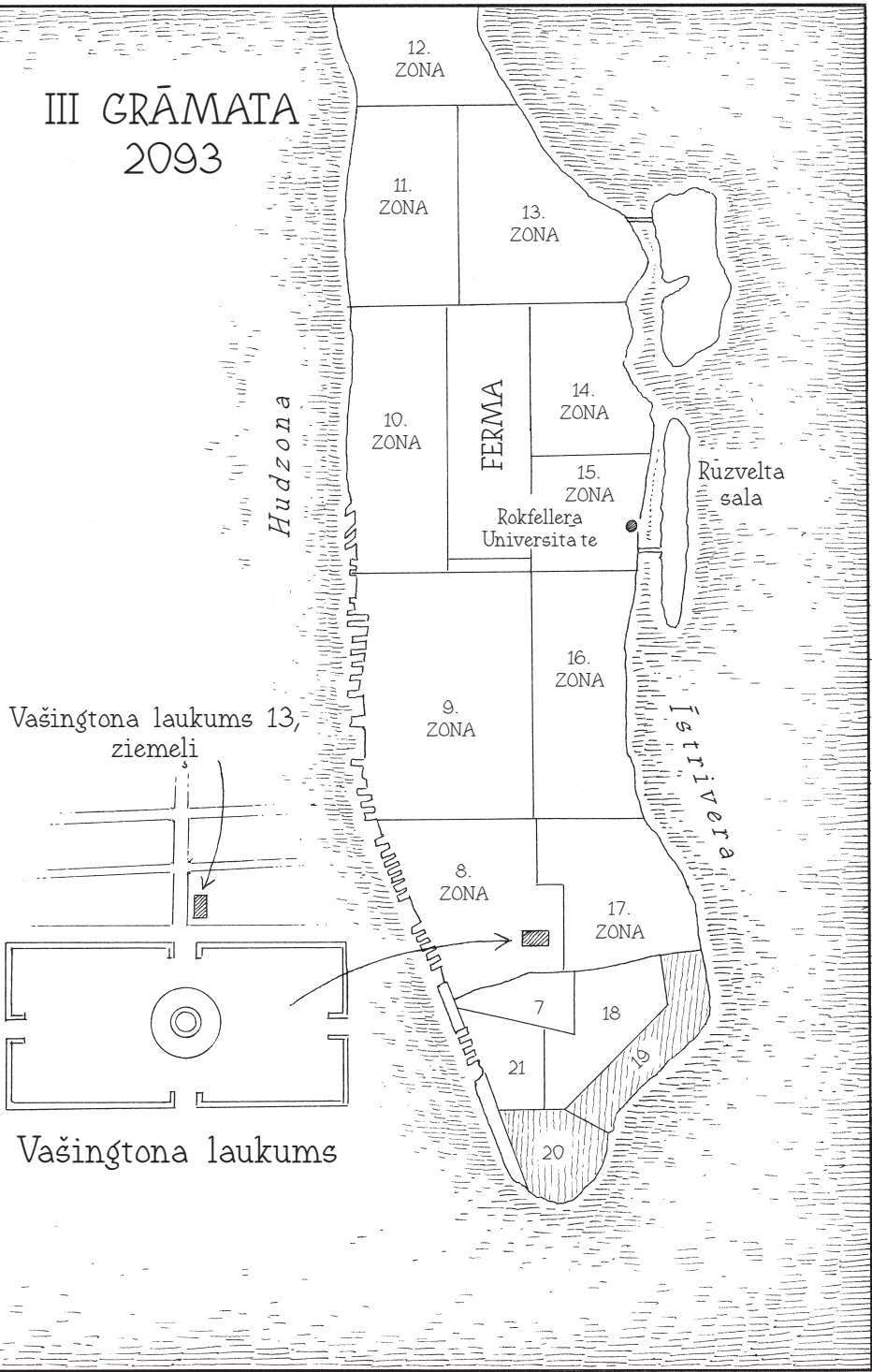
Hauula

OAHU

Honolulu

III GRĀMATA 2093

I GRĀMATA

VAŠINGTONA
LAUKUMS

Pirms vakariņām viņš bija paradis apiet desmit lokus ap parku: vienu vakaru pavisam lēni kā pastaigājoties, citu – ātrā solī, lai pēc tam atgrieztos mājās un uzkāptu pa kāpnēm, un ieietu savā istabā nomazgāt rokas un sakārtot kaklasaiti, līdz pienāks laiks atkal kāpt lejā un sēsties pie galda. Taču šodien, kad viņš jau grasījās iziet pa durvīm, mazā istabene, pasniedzot viņam cimdus, sacīja: “Bingama kungs lūdza pateikt, ka šovakar vakariņās ieradīsies jūsu brālis un māsa,” – un viņš atbildēja: “Jā, paldies, Džeina, ka atgādinājāt,” – it kā patiešām būtu piemirsis, bet istabene tikai aši pakniksēja un aizvēra durvis.

Vajadzēs iet ātrāk nekā tad, ja varētu pēc patikas rīkoties ar savu laiku, taču viņš manīja, ka tīši palēnina gaitu, pastaigājoties ierasti lēnajā solī un klausoties, kā saltajā gaisā atbalsojas paša zābaku papēžu mērķtiecīgie kliksti pa bruģēto celiņu. Diena bija gandrīz galā, un debesis iekrāsojušās tajā īpašajā piesātināti violetajā tintes krāsas tonī, kuru redzot vienmēr uzvirvoja smeldzīgas atmiņas par vakariem skolas internātā, kad viņš vēroja, kā pasaule pamazām ietinas tumsā un koku silueti acu priekšā pamazām izplūst un pagaist.

Drīz jau būs ziema, un viņš bija ģērbies tikai vieglā mētelī, tomēr gāja vien tālāk, salīgi sakrustojis rokas uz krūtīm un uzslējis augstāk apkakli. Pat pēc tam, kad zvani nozvanīja piekto stundu, viņš nodūra galvu un turpināja soļot uz priekšu, līdz bija apmetis piekto apli ap parku, un tikai tad nopūzdamies pagriezās, lai dotos uz ziemeļiem: pa vienu no takām, kuras veda uz mājām, līdz pat akurātajām lieveņa kāpnēm un namdurvīm, kas atvērās, vēl pirms viņš spēra kāju uz pēdējā pakāpiena, un namzinis jau stiepa roku, lai paņemtu viņa cepuri.

“Viesistabā, Deivida kungs.”

“Paldies, Adams.”

Pie viesistabas durvīm viņš apstājās un vairākkārt pārlaida abas plaukstas pār galvu – tas bija nervozs žests, gandrīz tāds pats kā

pastāvīgā nepieciešamība atglaust matu šķipsnu, kas krita acīs, kad viņš lasīja vai zīmēja, vai arī paradums ar rādītājpirkstu vieglītēm berzēt virslūpu, kad viņš domāja vai gaidīja, līdz pienāks viņa kārtā izdarīt nākamo gājienu šaha spēlē, vai jebkurš cits no viņa daudzajiem paradumiem, – taču tad vēlreiz nopūtās un vienā rāvienā atvēra abas durvju puses, demonstrējot pašpārliecinātību un apņēmību, kas viņam, protams, nepiemita. Visi kā viens uzlūkoja viņu, taču skatieni bija pasīvi – ne iepriecināti, ne satriekti par viņa ierašanos. Viņš bija kā krēsls, kā sienas pulkstenis, kā šalle, kura pārvesta pār dīvāna atzveltni, – priekšmets, kas redzēts tik bieži, ka tagad skatiens pārslīd tam pāri, it kā tas būtu atnests un novietots uz skatuves, vēl pirms paceļas priekšskars.

“Atkal nosebojies,” teica Džons, pirms viņš bija paspējis ko bilst, taču balss skanēja samierinoši un izskatījās, ka viņš nedomā rāties, kaut gan ar Džonu jau nekad neko nevarēja zināt.

“Sveiks, Džon,” viņš sacīja, ignorēdams brāļa piezīmi, taču sarokodamies ar viņu un pēc tam ar viņa vīru Pīteru. “Sveika, Īdena,” noskūpstīdams uz labā vaiga vispirms māsu un tad viņas sievu Elīzu. “Kur tad vectēvs?”

“Pagrabā.”

“Ak tā.”

Kādu brīdi viņi stāvēja klusēdami, un Deividu uz mirkli atkal pārņēma senais mulsums, ko viņš tik bieži bija izjutis visu triju Bingamu ģimenes atvašu vietā, nojaušot, ka viņiem nebūtu nekā, ko teikt, vai, precīzāk, viņi nezinātu, kā kaut ko pateikt, ja nebūtu vectēva, – it kā nevis asinsradniecība vai kopīgā pagātne, bet vienīgi vectēvs padarītu viņus par reāliem cilvēkiem citam cita acīs.

“Grūta diena?” Džons vaicāja, un Deivids uzmeta viņam ašu skatienu, taču Džons bija noliecies pār savu pīpi, tāpēc nevarēja saprast, ko viņš domā, uzdodot šo jautājumu. Ja radās šaubas, vai izdevies pareizi izprast Džona vārdus, tad parasti varēja uzminēt to īsto jēgu, palūkojoties uz Pīteru, kurš runāja mazāk, taču izteiksmīgāk, un Deividam bieži šķita, ka abi darbojas kā viena komunikatīva vienība: Pītera acu izteiksme un žokļu kustības ilustrēja Džona teikto, savukārt Džons ietērpa vārdos jebkuru grimasi, nievīgu vīpsnu vai vieglu smaidu, kas pazibēja Pītera sejā, taču šoreiz tā palika pilnīgi neizteiksmīga, tikpat neizteiksmīga kā Džona balss, un tātad neļāva neko

nojaust, tāpēc viņš bija spiests atbildēt tā, it kā Džona jautājums būtu vienkāršs un tiešs, un varbūt tā arī bija.

“Ne pārāk,” viņš atteica, un atbildes patiesums – nenoliedzams un acīmredzams – bija tik pilnīgs un neapstrīdams, ka istabā, šķiet, atkal iestājās absolūts klusums un varbūt pat Džons sakaunējās par šādu jautājumu. Un tad Deivids mēģināja darīt to, ko reizēm mēdza darīt un kas visu vērtā tikai sliktāku, – proti, mēģināja taisnoties, ietvert savas dzīves ritumu vārdos un noteiktā formā. “Es lasīju...” Taču, par laimi, turpmākais pazemojums viņam tika aiztaupīts, jo tur jau nāca vectēvs, augstu pacēlis tumšu vīna pudeli, pārklātu ar pelnu pelēku, pūkainu putekļu kārtu, jau pa gabalu triumfējoši iesaukdams – viņš bija to atradis! –, vēl pirms iejuka starp pārējiem un norikojā, lai Adamss nevilcinās, lai ielej vīnu karafē, un viņi ļausies mirklim un varēs to baudīt pie vakariņām. “Un, hm, paskat vien – mūsu pulciņam ir vēl viens jauks papildinājums, kamēr es meklēju to nolāpīto pudeli,” viņš teica un uzsmaidīja Deividam, un tad pagriežās pret pārējiem, lai smaidītu aptvertu viņus visus, aicinot sekot viņa piemēram un sēsties pie vakariņu galda, un to viņi arī darija, lai kopā ieturētu vienu no ierastajām ikmēneša maltītēm, kas vienmēr tika rīkotas svētdienā; visi seši ieņēma savas ierastās vietas pie spoži pulētā ozolkoka galda – vectēvs galda galā, pa labi no viņa Deivids un viņam līdzās Elīza, pa kreisi no vectēva Džons un viņam līdzās Pīters, bet otrā galda galā Īdena –, un sākās ierastā klusā tērzēšana par nenozīmīgiem nīkiem: jaunumiem bankā, Īdenas studijām, bērniem, jaunumiem Pītera un Elizas ģimenēs. Ārpusaulē trakoja viesuļi un liesmoja ugunsgrēki – vācieši lauzās aizvien dziļāk Āfrikā, franči cirta ceļu cauri Indoķīnai, un pienāca ziņas, ka arī tuvāk, tepat Koloņijās, nesen pastrādāti kārtējie šausmu darbi: nošaušanas, pakāršanas, piekaušanas, sakropļošanas, drausmīgi notikumi, kurus bija gandrīz neiespējami iztēloties, bet kuri risinājās gluži vai blakus, taču it nekas, īpaši jau incidenti, kas atgadījušies vistuvāk, nedrīkstēja kļūdēt vectēva vakariņu omulīgo gaisotni, jo te viss bija klusināts, asākās līnijas rūpīgi izplūdinātas; pat jūrasmele bija izsautēta tik nevainojami, ka maigo mīkstumu atlika vien paņemt ar pakalpīgi pasniegtu karoti, atstājot šķīvī asakas, kas padevās visliegākajam sudraba pieskārienam. Tomēr pēdējā laikā kļuva aizvien grūtāk nepieļaut ārpusaules ielaušanos, un, baudot saldēdienu – putukrējumu ar vīnu un ingveru,

gaisīgu kā mākonītis –, Deivids prātoja, vai arī pārējie, tāpat kā viņš, domā par reto un dārgo ingvera sakni, kas atrasta un izrakta Kolornijās, atvesta pie viņiem uz Brīvajām Valstīm un, nopirkta par dārgu naudu, nonākusi pie virējas: kam gan bija uzdots izrakt un ievākt šīs saknes? No kādām rokām tās bija saņemtas?

Pēc vakariņām visi atkal sapulcējās viesistabā, un Metjū pasniedza kafiju un tēju, un vectēvs sagrozījās savā krēslā – tikai mazdrusciņ, bet Eliza piepeši pielēca kājās un iesaucās: “Pīter, es jau sen gribu parādīt tev attēlu tajā grāmatā, to vienreizīgo jūras putnu, par kuru viņnedēļ ieminējos, un nosolījos, ka šovakar gan vairs neatļaušos aizmirst; vectēv Bingam, vai drīkstu?” Un vectēvs pamāja ar galvu un teica: “Protams, mans bērns.” Un tad piecēlās arī Pīters, un abi rokrokā izgāja no istabas, un Īdenas sejā rotājās lepnums par tādu sievu, kas tik nemaldīgi uztver istabā valdošo gaisotni, kas spēj laikus nojaust, kurā brīdī Bingami vēlēšies palikt ciešākā ģimenes lokā, un turklāt vēl spēj izdomāt nevainojamu ieganstu, lai pamestu viesistabu. Eliza bija sarkanmataina un drukna, un, viņai staigājot pa viesistabu, galda lampu stikla karuļi vienmēr trīsēja un šķindēja, taču šādos gadījumos viņa rikojās viegli un aši un visiem bija iespēja klusībā pateikties par viņas takta izjūtu.

Tātad bija pienācis laiks sarunai, par kuru vectēvs bija ieminējies jau janvārī, kad gads vēl tikko sākās. Viņi to gaidīja katru mēnesi, pēc katrām ģimenes vakariņām un pēc Neatkarības dienas, un tad pēc Lieldienām, un tad pēc Maija svētkiem, un tad pēc vectēva dzimšanas dienas un visiem citiem īpašajiem gadījumiem, kad visi bija sapulcējušies, bet saruna kā nesākās, tā nesākās un nesākās, un nu jau bija oktobra otrā svētdiena un beigu beigās tomēr bija pienācis laiks visu apspriest. Arī pārējie acumirkli saprata, kas gaidāms, un kādu brīdī visi gatavojās, vēlreiz paņemot rokā šķīvjus un apakštasītes ar aizkos-tiem cepumiem un pusizdzertām tējas tasēm un izstiepjot kājas, un apsēžoties taisnāk, – atskaitot vectēvu, kurš ieslīga dziļāk krēslā, tā ka sēdekļis iečīkstējās zem viņa svara.

“Man bija svarīgi palikt godīgam, audzinot jūs trīs,” vectēvs iesāka pēc kārtējā viņam tik raksturīgā klusuma brīža. “Es zinu, ka cits vectēvs droši vien neapspriestu šo jautājumu ar jums – vai nu pieklājības labad, vai arī tāpēc, ka nevēlētos pieredzēt nenovēršamos strīdus un neapmierinātības izpausmes; kāpēc tas jādara, ja palicējiem pietiks

laika strīdiem, pēc tam kad cilvēks jau būs šķīries no šīs pasaules un nebūs spiests tajos piedalīties? Taču es jums trim nekad neesmu bijis tāds vectēvs, un tāpat, pēc manām domām, labāk būs runāt skaidru valodu. Lieciet aiz auss..." Viņš aplusa un pēc kārtas caurbļoši uzlūkoja katru mazbērnu. "...tas nenozīmē, ka es tagad samierināšos ar jebkāda veida vilšanos: tas, ka esmu nolēmis jums pateikt to, ko tūlīt teikšu, nenozīmē, ka es vēl svārstos; nē, es gribu pielikt šai lietai punktu, nevis uzsākt diskusijas. Saku jums to tāpēc, lai nerastos ne pārpratumi, ne arī spekulācijas, – jūs paši savām ausīm dzirdēsiet no manas mutes to, kas citādi jums, melnās sēru drēbēs tērptiem, tiktu nolasīts no papīra lapas Frānsisas Holsones birojā.

Jūs droši vien nebūsiet pārsteigti, uzzinot, ka grasos sadalīt savu īpašumu trijās vienādās daļās, lai katrs no jums saņemtu savu tiesu. Jums, protams, jau pieder personiskās mantas un aktīvi, ko esat mantojuši no vecākiem, bet es novēlēšu arī šo to no saviem dārgumiem – lietas, kas, pēc manām domām, patiks katram no jums vai jūsu bērniem. Lai uzzinātu, kāds ir šis mantojums, jums vajadzēs sagaidīt brīdi, kad manis vairs nebūs. Visi jūsu bērni, kas vēl varētu dzimt nākotnē, arī tiks pienācīgi nodrošināti. Katra jau esošā bērna vajadzībām esmu nodibinājis trasta fondu: viens ir domāts taviem Vulfam un Rozmarijai, Īdena, un vēl viens – tavam Timotijam, Džon. Un tieši tāda pati summa ir paredzēta jebkuram tavam iespējamajam mantiniekam, Deivid.

Firmu *Bingham Brothers* arī turpmāk vadīs direktoru padome, bet akcijas tiks sadalītas trijās daļās un nodotas jūsu rīcībā. Jūs saglabāsit katrs savu vietu direktoru padomē. Ja kāds no jums izlems pārdot savas akcijas, tad būs spiests samaksāt ievērojamu soda naudu, kā arī nodrošināt akciju pirkuma pirmtiesības un ievērojamu atlaidi pārējiem diviem, turklāt darījums būs jāapstiprina visiem direktoru padomes locekļiem. To visu jau esmu apspriedis individuāli ar katru no jums. Nekas no tikko teiktā droši vien nav liels pārsteigums."

Tad viņš vēlreiz sagrozījās krēslā, un to pašu darīja arī visi trīs Bingamu bērni, jo zināja, ka tūlīt tiks pasludināts tas, kas līdz šim bija lielā mistērija, un viņi zināja (un saprata, ka to zina arī vectēvs), ka jebkāds vectēva lēmums padarīs dažus no viņiem nelaimīgus – atlika vienīgi noskaidrot, kuri tie būs.

“Īdena,” vectēvs paziņoja, “tu saņemsi īpašumu Varžu dīķa ielā un dzīvokli Piektajā avēnijā. Tu, Džon, mantosi Gaiļpiešu muižu un namu Ņūportā.”

Un tagad gaiss, šķiet, sabiezēja un ietrīsuļojās, jo visi saprata, ko tas nozīmē: Deivids būs tas, kurš mantos namu Vašingtona laukumā.

“Un Deividam,” vectēvs lēni teica, “es atstāšu namu Vašingtona laukumā. Un Hudzonas kotedžu.”

Tad viņš izskatījās paguris un atlaidās vēl dziļāk krēslā, it kā patiešām būtu zaudējis pēdējos spēkus, nevis izliktos, un klusums ieilga. “Un tas arī viss, tāds ir mans lēmums,” vectēvs paziņoja. “Tagad es gribu, lai jūs visi skaļā balsī apstiprināt, ka tam piekrītat.”

“Jā, vectēv,” visi nomurmināja, un tad Deivids apkērās un piebilda: “Paldies, vectēv!” – un Džons un Īdena, atjēgušies no transa, viņam piebalsoja.

“Nav par ko pateikties,” vectēvs sacīja. “Cerēsim, ka paies vēl daudzi gadi, pirms Īdena nolems nojaukt manu iemīļoto šķūnīti pie Varžu dīķa.” Viņš uzsmaidīja mazmeitai, un viņai izdevās pasmaidīt pretī.

Pēc tam saviesīgajam vakaram piepeši pienāca beigas, kaut arī neviens to nepateica skaļi. Džons paraustīja zvana auklu un lika, lai Metjū pasauc Pīteru un Elīzu un sagatavo ekipāžas, un tad jau bija laiks rokaspiedieniem un skūpstiem, un atvadām, kad visi devās uz durvju pusi un viņa brālis un māsa un viņu dzīvesbiedri uzmeta plecos mēteļus un apmetņus un ietinās šallēs; tas parasti bija savādi trokšņains pasākums, kas vienmēr ieilga, jo kāds vēl pēdējā brīdī uzslavēja maltīti vai paziņoja šo to iepriekš piemirstu par savu dzīvi ārpus šā nama sienām, taču šoreiz viss notika ātri un klusi, Pīters un Elīza jau bija uzplājuši sejai gaidpilno, aizbildniecisko, līdzcietīgo izteiksmi, ko ātri vien apguva katrs, kurš ieprecējās Bingamu lokā. Un tad viņi bija prom, iepriekš vēl apmainījušies ar pēdējiem apskāvieniem un atvadu vārdiem, kurus veltīja arī Deividam – vismaz skata pēc, ja ne patiesā sirsnībā un labvēlībā.

Pēc šādām svētdienas vakariņām viņi abi ar vectēvu bija paraduši dzīvojamā istabā iedzert vēl glāzi portvīna vai tasi tējas un apspriest, kā aizvadīts vakars, – tie bija nenožīmīgi novērojumi, kas tikai attāli atgādināja tenkošanu, kaut vectēva piezīmes bija mazliet indīgākas, jo tāds bija viņa paradums un tiesības: vai arī Deividam šķiet, ka Pīters izskatās bālāks nekā parasti? Vai Īdenas anatomijas profesore

neizklausās pagalam neciešama? Taču šovakar, tikko durvis bija aizvērušās un viņi atkal palika divi vien, vectēvs noteica, ka esot noguris, ka diena bijusi gara un grūta un viņš gribot doties pie miera.

“Protams,” viņš atbildēja, kaut gan vectēvs nebija lūdzis viņa atļauju, taču arī viņam pašam gribējās pabūt vienatnē, lai apdomātu notikušo, tāpēc viņš noskūpstīja vectēvu uz vaiga un vēl brīdi pakavējās zeltainas sveču gaismas pielietajā vestibilā šajā namā, kas kādu dienu piederēs viņam, un tad arī pats pagriezās, lai kāptu augšā uz savu istabu, iepriekš palūdzis, lai Metjū atnes viņam vēl vienu porciju putukrējuma.

Viņš nebija domājis, ka spēs aizmigt, un patiešām, kā pašam šķita, stundām ilgi gulēja nomodā, apzinādamies, ka gremdējas sapņos, tomēr nav ieslīdzis aizmirstībā, ka vēl aizvien jūt stērķelēto kokvilnas palagu zem sava auguma un ka rīt visi locekļi būs stīvi un smelgs, jo viņš ir saliecis kreiso kāju gluži vai trīsstūrī. Un galu galā viņš laikam tomēr bija iesnauadies, jo, kad atkal atvēra acis, ieraudzīja šauras, baltas gaismas strēles, kas ieplūda istabā pa aizkaru spraugu, un saklausīja zirgu pakavu dipoņu ielas pusē, un aizguļamistabas durvīm šurpu turpu staigāja istabenes ar spaiņiem un slotām.

Pirmdienas viņam vienmēr šķita bezcerīgi drūmas. Kad viņš pamodās, iepriekšējā vakara drausmas vēl nebija izklīdušas, un parasti viņš centās celties agri, vēl pirms vectēva, lai būtu sajūta, ka arī viņš ir iekļāvies to nebeidzamo nodarbjū straumē, kas atdzīvina vairuma cilvēku ikdienu, – ka arī viņam, tāpat kā Džonam, Pīteram un Īdenai, ir pienākumi, kas jāpilda, vai arī, tāpat kā Elizai, ir vietas, kuras noteikti jāapmeklē, nevis tikai diena pati par sevi, tikpat amorfa kā jebkura cita, diena, kuru viņš aizpildis tikai ar lielām pūlēm. Nebija gluži tiesa, ka viņam nekā nav: vārda pēc viņš bija firmas labdarības fonda priekšsēdētājs, un tieši viņš oficiāli piešķīra finansējumu cilvēkiem un iecerēm, kas, kopā ņemot, veidoja kaut ko līdzīgu savdabīgai dzimtas vēsturei, – naudu saņēma cīnītāji, kas vadīja pretošanās kustību Dienvidos, un labdarības biedrības, kuras gādāja pajumti bēgļu ģimenēm un palīdzēja tām atkal apvienoties, grupa, kuras mērķis bija veicināt nēģeru izglītību, organizācijas, kas risināja ar novārtā pamestiem vai uz ielas izliktiem bērniem saistītas problēmas, organizācijas, kuru mērķis bija izglītēt nabaga izmisušos imigrantus, kas katru dienu bariem vien izkāpa šajā krastā, atsevišķi cilvēki, kurus savulaik sastāpis tas vai cits ģimenes loceklis un, viņu dzīvesstāsta aizkustināts, nolēmis kaut nedaudz palīdzēt, – tomēr viņa pienākums bija tikai parakstīt čekus un apstiprināt ikmēneša tāmi, ko firmas

grāmatvežiem un juristiem jau bija iesniegusi viņa sekretāre, pras-
mīga jauna sieviete, vārdā Alma, kas bija šā fonda faktiskā vadītāja;
viņš tikai palienēja tam savu vārdu, jo bija viens no Bingamiem. Viņš
darbojās arī kā brīvprātīgais un piedalījās visos pasākumos, kuros
varētu iesaistīties labi audzināts, vēl gandrīz pavisam jauns cilvēks:
lika paciņās marli, pārsienamos materiālus un no dziedinošām zālī-
tēm gatavotas ziedes cīnītājiem Kolonijās, adīja zeķes trūcīgajiem,
reizi nedēļā pasniedza zīmēšanu atradeņiem savas ģimenes finansētā
skolā. Tomēr visas šīs nodarbes un aktivitātes ik mēnesi aizņēma labi
ja vienas nedēļas darba stundas, un atlikušajā laikā viņš bija vientuļš
un bez īsta mērķa. Reizēm šķita, ka dzīve ir kaut kas tāds, kas viņam
vienkārši mazpamazām jānotērē, tāpēc dienas beigās viņš nopūzda-
mies atslīga gultā, apzinoties, ka ir izēdies cauri vēl vienam nelielam
eksistences kumosam un varbūt par kādu centimetru pietuvojies tās
dabiskajam noslēgumam.

Taču šorīt viņš priecājās, ka pamodies vēlu, jo vēl aizvien lāgā
nezināja, kā saprast iepriekšējā vakara notikumus, un priecājās arī,
ka prāts varbūt būs noskaidrojies tiktāl, lai būtu vieglāk tos apsvērt.
Viņš pazvanīja, lai kalpotājs atnes olas, grauzdiņu un tēju, un ietu-
rēja brokastis gultā, lasot rīta avīzi, – vēl viena tīrīšana Kolonijās,
tās detaļas lielākoties noklusētas; lielmanīgi tukšvārdīga eseja, kuras
autors, ekscentrisks filantrops, plaši pazīstams ar saviem dažkārt eks-
trēmajiem uzskatiem, atkal rosināja piešķirt pilsonības privilēģijas
nēģeriem, kas bija šeit dzīvojuši, vēl pirms tika nodibinātas Brīvās
Valstis; garš, cildinošs raksts, jau devītais tikpat daudzos mēnešos, par
godu Bruklinas tilta pabeigšanas desmitajai gadadienai un tam, cik
ļoti tilts palīdz uzlabot pilsētas komerciālo satiksmi, tikai šoreiz papil-
dināts ar lielām, detalizētām ilustrācijām, kurās redzamas milzīgās
konstrukcijas, kas paceļas augstu pāri upei, – un pēc tam nomazgājās,
apgērbās un izgāja no mājas, uzsaukdams Adamsam, ka lenču ieturēs
klubā.

Diena bija dzestra un saulaina, un šajā vēlajā rīta stundā netrūka
arī prieka un kūsājošas enerģijas: bija pietiekami agrs, lai visi vēl būtu
mundri un cerību pilni – varbūt tieši šodien viņi pieredzēs patīkamu
un ilgi gaidītu pavērsienu savā dzīvē, varbūt klēpī iekritis necerēts
guvums vai konflikti Dienvidos tiks atrisināti, vai arī vakariņās gluži
vienkārši varēs apēst divas, nevis vienu šķiņķa šķēli –, un tomēr ne tik

vēls, lai cerības jau atkal būtu pagaisušas. Parasti viņš gāja pa ielām uz labu laimi, bez noteikta galamērķa, ļaujot, lai kājas pašas nes viņu uz priekšu, un tagad nogriezās Piektajā avēnijā, garāmejojot palocīdams galvu, lai pasveicinātu ormani, kurš pie staļļiem jūdza ratos bērnu zirgu.

Tātad nams: tagad, ticis ārā no tā četrām sienām, viņš cerēja, ka spēš novērtēt to mazliet objektīvāk, bet vai tam galu galā vispār bija kāda nozīme? Viņš nebija pavadījis tajā pirmos dzīves gadus, un pārējie arī ne – ģimenes ligzdas gods pienācās vecam, ledaini aukstam savrupnamam tālāk ziemeļos, uz rietumiem no Parka avēnijas –, tomēr tieši šajā namā viņš kopā ar brāli un māsu un pirms tam arī viņu vecāki vienmēr bija atzīmējuši visus svarīgākos notikumus ģimenes dzīvē, un uz šejieni visi trīs pārcēlās, kad slimība aizsauca vecākus aizsaulē. Savās bērniības mājās viņi bija spiesti atstāt visu, kas darināts no auduma vai papīra, visas mantas, kurās varētu slēpties kāda blusa, visu, ko vien bija iespējams sadedzināt; viņš atcerējās, kā bija raudājis, kad bija jāšķiras no iemīļotās astru lelles, un vectēvs bija solījis uzdāvināt viņam otru tādu pašu, un patiesi – kad viņi visi trīs iegāja katrs savā Vašingtona laukuma nama istabā, izrādījās, ka tajās ir visos sikumos atjaunota viņu iepriekšējā dzīve: lelles un rotaļlietas, segas un grāmatas, paklāji un tērpi, mēteļi un spilveni. Zem *Bingham Brothers* firmas ģerboņa bija lasāma devīze *Servatur Promissum* – “Solījums tiek turēts” –, un šajā mirklī abiem brāļiem un mātai bija ļauts aptvert, ka šie vārdi ir domāti arī viņiem, ka vectēvs izpildīs visu, ko būs viņiem apsoliļis, un šis solījums patiesām netika laužts ne reizi tajos vairāk nekā divdesmit gados, kurus viņi nodzīvoja vectēva paspārnē, vispirms vēl būdami bērni un pēc tam – jau pieauguši cilvēki.

Ar jauno situāciju, kurā piepeši bija nokļuvis viņš un abi pārējie, vectēvs tika galā tik nevainojami, ka, atceroties tos laikus, viņš secināja – sēras bija izplēnējušas teju vai vienā acumirklī. Protams, tā diez vai bija patiesība – bēdas noteikti izjuta kā viņš un viņa brālis un māsa, tā arī vectēvs, kurš piepeši bija zaudējis savu vienīgo bērnu, taču Deividu tik ļoti pārsteidza tas, ko viņš tagad sauktu par totālu, visaptverošu pašpaļāvību, tik raksturīgu vectēvam un valstībai, kuru viņš bija radījis saviem mazbērniem, ka viņš vairs nespēja iztēloties tos gadus citādi. Gluži vai šķita, ka vectēvs jau kopš viņu dzimšanas

ir plānojis kādu dienu kļūt par trijotnes aizbildni un nometināt viņus namā, kurā reiz bija dzīvojis viens, pakļaudamies tikai paša noteiktam ritmam, nevis konstatējis, ka mazbērni iekrituši viņam klēpī kā gatavi āboli. Vēlāk Deivids nespēja atbrīvoties no sajūtas, ka jau tāpat plašais un ērtais nams bija sadalījies papildu istabās, ka tajā brīnumainā kārtā parādījušās papildu telpas un piebūves, gatavas viņus uzņemt, un istaba, kuru viņš tolaik (un arī tagad) uzskatīja par savējo, uzradusies, vadoties no vistīrākās nepieciešamības, nevis vienkārši pārveidota, lai no kaut kā veca, proti, no reti izmantotas dzīvojamās istabas, taptu kaut kas jauns. Gadu gaitā vectēvs sāka apgalvot, ka mazbērni esot piešķiruši namam jaunu mērķi, ka bez viņu klātbūtnes tas būtu tikai istabu labirints, un tas bija viņa nopelns, ka neviens no trim, pat Deivids, neapšaubīja šo vārdu patiesīgumu un ar laiku patiešām noticēja, ka ir dāvājuši namam – un tāvad arī vectēva dzīvei – kaut ko retu un būtiski svarīgu.

Droši vien katrs no trijotnes uzskatīja namu par savējo, taču viņam vienmēr bija patīcis iztēloties, ka šeit ir viņa īpašais mitekļis, vieta, kur viņš ne vien dzīvo, bet arī tiek saprasts un pieņemts. Tagad, būdams pieaudzis, viņš šad un tad spēja palūkoties uz namu arī no nepiederošas personas perspektīvas un ieraudzīt, ka interjers sastāv no rūpīgi sakārtotas, tomēr joprojām ekscentriskas dažādu priekšmetu kolekcijas, kuru vectēvs bija pamazām savācis ceļojumos pa Angliju, pa kontinentu un pat pa Kolonijām, kur kādu laiku bija dzīvojis īsajā miera periodā; tomēr pārsvarā virsroku guva jau bērnībā izveidojušies priekšstati, viņam stundām ilgi klistot no stāva uz stāvu, atvelkot atvilktnes un atverot skapju durvis, paraugoties zem gultām un dīvāniņiem un ar kailajiem ceļgaliem sajūtot vēsās, gludās koka grīdas pieskārienu. Viņš skaidri atcerējās, kā reiz, vēl zēns būdams, agrā priekšpusdienā bija gulējis gultā, vērojot saules strēli, kas ielauzās istabā pa loga rūti, un piepeši sapratis, ka šī ir vieta, kurā viņš iederas, un atcerējās arī šīs apziņas sniegto mierinājumu. Arī vēlāk, kad viņš nespēja iziet no šā nama vai pat no savas istabas, kad visa dzīve bija sašaurinājusies līdz gultai viņa guļamistabā, viņam nekad neienāca prātā apšaubīt, ka nams ir patvērums, kura sienas ne vien aiztur ārpusaules šausmas, bet arī palīdz saglabāt viņa dziļāko patību. Un tagad nams piederēs viņam un viņš piederēs namam, un pirmo

reizi tas piepeši šķita nomācošs – kā vieta, no kuras viņam varbūt vairs nekad neizdosies aizbēgt, vieta, kas bija viņa īpašums tikai tādā mērā, kādā viņš pats bija tās īpašums.

Šādas domas šaudījās galvā visu to laiku, kas bija vajadzīgs, lai sasniegtu Divdesmit otro ielu un klubu, kaut gan viņam vairs negribējās tajā iegriezties – viņš turp devās aizvien retāk un retāk, negribēdams sastapt bijušos klasesbiedrus, – tomēr, izsalkuma urdīts, iegāja iekšā, pasūtīja tēju, maizi un desiņas un ātri paēda, pirms devās tālāk uz ziemeļiem un, lēnā pastaigas solī nomērojis visu ceļu pa Brodveju līdz pat Centrālparka dienvidu galam, griezās atpakaļ un gāja mājās. Kad viņš sasniedza Vašingtona laukumu, pulkstenis jau bija pāri pieciem un debesis atkal krāsējās tumšajā, vientulīgi zilajā tonī, un pietika laika tikai pārgērbties un sakopties, pirms kaut kur lejā atskanēja vectēva balss, tam runājot ar Adamsu.

Viņš nemaz nebija gaidījis, ka vectēvs pieminēs iepriekšējā vakara notikumus, sevišķi jau kalpotāju klātbūtnē, taču arī tad, kad viņi divatā sēdēja dzīvojamā istabā un malkoja dzērienus, vectēvs turpināja runāt tikai par banku un tās dienas notikumiem, par kādu jaunu klientu no Rodailendas, kuram piederēja ievērojama kuģu flotile. Metjū atnesa tēju un biskvītkūku ar biezu vaniļas glazūru; virēja, labi zinādama, kas Deividam garšo, bija izrotājusi to ar cukurota ingvera skaidiņām. Vectēvs aši apēda savu kūkas gabaliņu, neatstādams uz šķīvja ne drupatas, bet Deivids šoreiz nespēja pilnībā izbaudīt desertu, jo pārāk nervozēja, prātojot, kas vectēvam varētu būt sakāms par iepriekšējā vakara sarunu, un tāpēc baidījās neviļus pateikt ko lieku, kas ļautu nojaust viņa pretrunīgās izjūtas un radītu iespaidu, ka viņš ir nepateicīgs. Taču beidzot vectēvs divreiz ievilka dūmu no pīpes un, viņu nemaz neuzlūkojis, iesāka: “Nu tad tā, ir kaut kas, ko man gribētos apspriest ar tevi, Deivid, taču es, protams, nevarēju par to ieminēties vakardienas satraukuma gaisotnē.”

Tagad viņam bija iespēja vēlreiz apliecināt savu pateicību, taču vectēvs to aizgaidīja līdz ar pīpes dūmu mākulīti. “Nevajag pateikties. Nams pieder tev. Galu galā tu to mīli.”

“Jā, mīlu,” viņš iesāka, jo tā bija taisnība, tomēr joprojām pārcilāja ērmīgās izjūtas, kuras bija uzmākušās pirms vairākām stundām, kad, atstājot aiz muguras kvartālu pēc kvartāla, viņš bija pūlējies izprast,

kāpēc doma par to, ka viņš mantos šo namu, sniedz nevis drošības izjūtu, bet drīzāk iedveš kaut ko līdzīgu šausmām. “Bet...”

“Kas par “bet”?” jautāja vectēvs, kas tagad raudzījās uz viņu, arī pats savilcis seju ērmīgā izteiksmē, un Deivids, nobažījies, ka balsi varbūt ieskanējušās šaubas, steidzās turpināt: “Es tikai raizējos par Īdenu un Džonu, tas arī viss,” – taču vectēvs, to dzirdot, atkal atmeta ar roku. “Īdenai un Džonam nekas nenotiks,” viņš strupi noteica. “Par tiem abiem tev nav jāuztraucas.”

“Vectēv, arī par mani tev nav jāuztraucas,” viņš smaidīdams iebilda, taču vectēvs palika atbildi parādā, un tad viņi abi piepeši sajūtās neērti: gan tāpēc, ka tie bija meli, gan arī tāpēc, ka šie meli bija tik grandiozi, tik briesmīgi, ka pat labas manieres neprasiņa tos noliegt.

“Esmu saņēmis laulības piedāvājumu, kas varētu tevi interesēt,” vectēvs beidzot pārtrauca klusumu. “Ģimene ir laba – Grifiti no Nantuketā. Sākumā viņi, protams, darbojās kuģubūves nozarē, bet tagad viņiem pieder sava flotile, kā arī neliela, bet ienesīga zvērādu tirdzniecības firma. Džentlmeņa kristītais vārds ir Čārlzs, viņš ir atraitnis. Viņa māsa – arī atraitne – dzīvo kopā ar viņu, un abi audzina viņas trīs dēlus. Tirdzniecības sezonu viņš pavada salā, bet ziemā dzīvo Keipkodā.

Es nepazīstu šo ģimeni personiski, taču viņi visi ir ļoti cienjami – darbojas vietējā pašpārvaldē, un Grifita kunga brālis, kas kopā ar viņu pašu un viņa māsu vada firmu, ir tirgotāju asociācijas priekšsēdētājs. Viņiem ir vēl viena māsa, kura dzīvo Ziemeļos. Grifita kungs ir vecākais no četrtnes, un viņu vecāki joprojām ir dzīvi – uzņēmumu dibināja Grifita kunga vecvecāki no mātes puses. Laulības piedāvājumu Frānsisai nodeva šīs ģimenes advokāts.”

Viņš juta, ka vajadzētu kaut ko teikt. “Cik gadu ir šim džentlmenim?”

Vectēvs noklepojās. “Četrdesmit viens,” viņš atbildēja, tiesa, visai negribīgi.

“Četrdesmit viens!” viņš iesaucās skaļāk, nekā būtu gribējis. “Pie-dod,” viņš piebilda. “Bet četrdesmit viens gads! Tas džentlmenis taču ir vecs vīrs.”

To dzirdot, vectēvs pasmaidīja. “Ne gluži,” viņš sacīja. “Man viņš nešķiet vecs. Un lielākajai daļai sabiedrības arī ne. Taču nevar noliegt,

ka viņš ir vecāks vīrietis. Vismaz vecāks par tevi.” Un tad, nesaņēmis atbildi, turpināja: “Mans bērns, tu taču zini, ka es nespiedišu tevi precēties, ja vien tu pats to nevēlies. Tomēr laulība *ir* kaut kas, ko esam apsprieduši, kaut kas, par ko tu esi izrādījis interesi, citādi es nemaz nebūtu izskatījis šo piedāvājumu. Vai pateikt Frānsisai, ka tu to noraidi? Vai arī tu gribētu ar šo vīrieti satikties?”

“Jūtu, ka kļūstu tev par nastu,” viņš beidzot nomurmināja.

“Nē,” vectēvs iebilda. “Tu neesi nasta. Es jau teicu, ka nevienam no maniem mazbērniem nav jāprecas, ja vien viņi paši to nevēlas. Tomēr man patiešām šķiet, ka tu varētu apsvērt šo piedāvājumu. Mums nav nekavējoties jādod atbilde Frānsisai.”

Kādu brīdi abi sēdēja klusēdami. Nevarēja noliegt, ka kopš pēdējā laulības piedāvājuma vai intereses izpausmes bija pagājuši vairāki mēneši, varbūt gads vai pat vairāk, lai gan viņš nezināja: tas noticis tādēļ, ka viņš tik ātri un vienaldzīgi atraidījis pēdējos divus preciniekus, vai arī tādēļ, ka – par spīti vectēva un viņa paša pūlēm to noslēpt – sabiedrības ausīs beidzot bija nākušas baumas par tiem laika periodiem, kad viņš noslēdzās no ārpasaules. Nevarēja noliegt, ka doma par laulību modināja kaut ko līdzīgu bailēm, tomēr vai tas nebija pamats satraukumam, ka šis jaunais piedāvājums nācis no dzimtas, kuru viņi nepazīst personiski? Jā, šiem ļaudīm bija nepieciešamie līdzekļi un stāvoklis sabiedrībā – pretējā gadījumā Frānsisa nebūtu iedrošinājusies par to ieminēties vectēvam –, tomēr vienlaikus tas nozīmēja, ka tie abi, vectēvs un Frānsisa, ir nolēmuši turpmāk izskatīt arī piedāvājumus, kas nāk no Bingamiem svešām aprindām, nevis tikai no ģimenēm, kuras viņi pazina un ar kurām sagājās, no tām mazliet vairāk nekā piecdesmit dzimtām, kas savā laikā bija dibinājušas un izveidojušas Brīvās Valstis, no aprindām, kurās visu savu dzīvi bija apgrozījis viņš un viņa brālis un māsa, un pirms tam – arī vectēvs un viņu vecāki. Kā Pīters, tā arī Elīza piederēja pie šīs mazās, izmeklētās sabiedrības, taču tagad kļuva skaidrs, ka vecākajam Bingamu mantiniekam, ja viņš gribēs precēties, nāksies meklēt dzīvesbiedru ārpus šī zelta loka, gluži citos ūdeņos. Nē, Bingami nebija ne noslēgti, ne arī noraidoši, viņi nebija no tiem, kas nesaietas ar tirgotājiem un mākļiem vai ļaudīm, kuri, uzsākot dzīvi šajā valstī, bija piederējuši pie viena sabiedrības slāņa, taču, pateicoties gudrībai un čaklumam, iekļuvuši citā. Tāda bija Pītera ģimene, bet ne viņi. Un tomēr viņš

nespēja atvairīt apjausmu, ka ir sagādājis vilšanos, ka viņš ar savu eksistenci vien deldē senču sūri grūti spodrināto dzimtas slavu.

Taču viņš nojauta arī to, ka, par spīti vectēva teiktajam, nebūtu prātīgi nekavējoties noraidīt šo laulības piedāvājumu. Viņš bija vienīgais, kuru varēja vainot šajā situācijā, un Grifitu dzimtas parādīšanās pie apvāršņa liecināja, ka izvēles iespējas nav bezgalīgas, neraugoties uz viņa vārdu un vectēva bagātību. Tāpēc viņš pateica vectēvam, ka ir ar mieru tikt ar precinieku, un vectēvs – tas taču bija atvieglojums viņa sejā, turklāt vēl vāji slēpts, vai ne? – atbildēja, ka tūdaļ pat sazināsies ar Frānsisu.

Tad viņš sajūtās noguris, novēlēja vectēvam labu nakti un devās uz savu istabu. Kaut arī tagad tā bija pavisam citāda nekā sākumā, viņš to bija iepazinis tik labi, ka spēja orientēties pat tumsā. Vēl vienas durvis veda uz telpu, kas kādreiz visiem trim kalpoja kā rotaļu istaba, bet tagad bija pārvērsta par kabinetu, un tieši turp viņš gāja, turēdams rokā aploksni, ko vectēvs bija viņam pasniedzis, pirms devās pie miera. Aploksnē bija neliels asējums, Čārlza Grifita portrets, un viņš uzmanīgi aplūkoja to galda lampas gaismā. Grifita kungs bija gaišmatīgs ar gaišām uzacīm un maigi apaļīgu seju, ko rotāja kuplas, tomēr ne pārāk uzkrītošas ūsas; raugoties uz asējumu, Deivids noprata, ka viņš ir smagnējas miesasbūves, lai gan portretā bija redzama tikai seja, kakls un plecu augšdaļa.

Pēkšņi viņu sagrāba paniskas bailes, un viņš piegāja pie loga un atrāva to vaļā, un ieelpoja auksto, dzidro gaisu. Bija vēls, viņš apjauta – daudz vēlāks, nekā pirmīt šķita, un lejā nebija manāmas nekādas dzīvības pazīmes. Vai tiešām viņš apsvērs iespēju pamest Vašingtona laukumu tik drīz pēc tam, kad negribīgi bija pieļāvis domu, ka varbūt nekad neaizies no šejienes? Viņš atkal pagriezās un nopētīja savu kabinetu, cenzdamiem iztēloties, kā būtu, ja itin viss – grāmatplaukti, molberts, rakstāmgalds ar papīriem, tintnīcām un vecāku ierāmēto portretu, zvilnis, kura koši sarkanais apmalojums bija saplacināts un apspuris aiz vecuma, jo šī mēbele viņam piederēja vēl kopš studijām koledžā, smalkvilnas šalle ar izšūtu rakstu, speciāli pasūtīta no Indijas, dāvana no vectēva aizpērnajos Ziemassvētkos, – viss, kas nodrošināja ērtības vai sagādāja prieku, tiktu pārvietots uz koka māju Nantuketā, viņu pašu ieskaitot.

Taču to iztēloties viņš nespēja. Šīs lietas iederējās namā, it kā būtu pamazām izaugušas un izveidojušās tā sienās, it kā būtu dzīvas būtnes, kas sačokurotos un nomirtu, ja tiktu pārvietotas kur citur. Un tad viņš iedomājās: vai to pašu nevarētu teikt par viņu? Vai arī viņš nav kaut kas tāds, ko šis nams ir auklējis un barojis, lai arī ne gluži dzemdinājis? Kā viņš zinās, kur šajā pasaulē patiešām iederas, ja pametīs Vašingtona laukumu? Kā lai viņš atstāj šīs sienas, kas noraudzījušās uz viņu vienlīdz mēmi, neizteiksmīgi, lai kādā stāvoklī viņš būtu? Kā lai viņš atstāj šīs grīdas, pa kurām vēl naktī bija gājis vectēvs, nesdams viņam zāles un stipru buljonu tajos mēnešos, kad viņš nespēja iziet no savas istabas? Ne jau vienmēr šajā namā valdīja prieks. Reizēm tas bija vienkārši briesmīgs. Un tomēr: vai pasaulē bija vēl kāda vieta, kuru viņš tik droši varētu saukt par savējo?